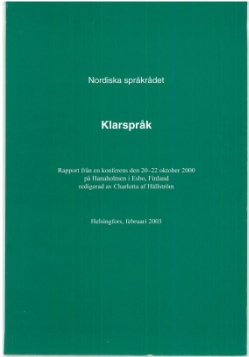

Klart språk i Norden

Titel:	Förord	
Forfatter:	Aino Piehl och Eivor Sommardahl	
Kilde:	Klart språk i Norden, 2003, s. 6-10	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/ksn/issue/archive	

© Netværket for sprognavnene i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i denne udgivelse er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Förord

Denna publikation innehåller föredrag och diskussionsinlägg från det klarspråksseminarium som hölls på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo 20–22.10.2000. Seminariet anordnades av Nordiska språkrådet, Forskningscentralen för de inhemska språken och Hanaholmens kulturcentrum. Det var det andra nordiska klarspråksseminariet, och det utgjorde en fortsättning på ett möte i Stockholm i maj 1998, där de nordiska myndighetsspråkvårdarna samlades för första gången. Också från detta första seminarium finns det en publikation (Nordiskt klarspråksseminarium, red. Birgitta Lindgren, Stockholm 1999).

Det andra klarspråksseminariet var liksom det första seminariet avsett för dem som arbetar med att göra myndighetsspråket i de nordiska länderna klarare. Avsikten var att ge dem tillfälle att uppehålla kontakten med de nordiska kollegerna, knyta nya kontakter och få uppgifter om pågående och planerade projekt inom myndighetsspråkvården.

Det fanns också ett annat syfte med klarspråksseminariet. De som arbetar med myndighetsspråk skulle få ta del av ny forskning om myndigheternas språkbruk. I de nordiska länderna pågår nämligen för närvarande en hel del sådan forskning i myndigheternas och andra organisationers språkbruk som kan vara av intresse och till nytta i språkvårdarens arbete. För att nå goda resultat måste en språkvårdare skaffa sig kännedom om uppdragsgivarens organisation, dess arbets sätt och mål, och här kan forskningen om språkbrukets roll inom organisationerna bidra med användbar information. Därför var personer som forskar i myndighets- och arbetslivsspråk inbjudna som talare vid sidan om språkvårdarna, och tanken var att bägge parter skulle ha utbyte av detta arrangemang. Forskarna har ju nytta av språkvårdarnas arbetserfarenhet, eftersom de frågor som de forskar i alltid är aktuella också i det praktiska arbetet. Ett syfte med seminariet var alltså också att erbjuda forskarna möjlighet att träffa språkvårdarna och få information om språkvårdsprojekt.

I denna publikation ingår de föredrag som hölls av Barbro Ehrenberg-Sundin, Lars Ekerot, Dag Gundersen, Britt-Louise Gunnars-

son, Vesa Heikkinen och Matti Saarinen, samt en sammanfattning av slutdiskussionen. Vid seminariet medverkade dessutom forskaren Marja-Liisa Kuronen från den finska handelshögskolan i Helsingfors, som talade om skillnaderna mellan finska och svenska försäkringsbroschyrer.

Språkexperten Barbro Ehrenberg-Sundin, ämnesråd i Justitiedepartementet och ledamot i Klarspråksgruppen, refererar i sin artikel den diskussion som förts i Sverige om kvalitetskraven på EU-texterna och om Sveriges regerings åtgärder för att förbättra kvaliteten på texterna. I Sverige har man diskuterat om samma begriplighetskrav som har ställts på svensk författningstext också kan tillämpas på EU:s rättsakter, eller om den krångligare stilen i EU-texterna snarare ska ses som ett bidrag till en nyttig stilpluralism (se Lars Ekerots artikel). Ehrenberg-Sundin anser att den nuvarande författningstilen inom EU inte är i linje med unionens strävan efter öppenhet och demokrati. I samband med reformen av förvaltningskulturen inom EU har Sveriges regering framhållit att goda texter är av stor betydelse om vi vill skapa en god förvaltningskultur. Också inom EU-organen är man medveten om behovet av reformer, och Ehrenberg presenterar det arbete som görs där, till exempel kampanjen *Fight the Fog* som startades av översättare inom kommissionen och det avtal om bättre kvalitet i lagstiftningen som ingått mellan organen.

Lars-Johan Ekerot, lektor vid Lunds universitet, behandlar samma sak som Barbro Ehrenberg-Sundin, men ur en annan synvinkel. Han skriver om den kulturkollision som har uppstått mellan stilen i de översatta EU-rättsakterna och det ideal för det svenska juridiska språket som klarspråksarbetet har gett upphov till. Ekerot anser att språkvårdarnas rekommendation om att konstruktionerna i en skriven text ska förenklas i riktning mot talspråkliga konstruktioner inte fungerar vid översättning av EU-författningar, utan att rekommendationen ger upphov till oklarhet bland annat när det gäller syftning. Enligt hans mening uppnås klarhet och begriplighet bättre om man vid översättning av EU:s rättsakter återgår till en äldre skriftspråkstil, eftersom det finns vissa drag som är sällsynta i talspråk men som garanterar entydighet. Han misstänker också att vissa av

klarspråksråden inte heller lämpar sig för rent svensk lagtext.

Professor emeritus Dag Gundersen presenterar klarspråksarbetet i Norge ur olika synvinklar; från hur man instruerar juris studerande till regeringen Bondeviks initiativ *Det enklere Norge*, som visade hur sårbara språkförbättringsprojekt kan vara, om man inte ser dem som en del av myndigheternas ordinarie arbete, utan som det politiska innehållet i ett enskilt regeringsprogram. Efter regeringsskiftet blev klarspråksarbetet för en lång tid beroende av de enskilda myndigheternas och kommunernas initiativ. Ett exempel på en myndighet som tog ett sådant initiativ är Statens Lånekasse, som gjorde upp en egen handbok och ordnade kurser för hela personalen. Gundersen tangerar även andra språkpolitiska fenomen i Norge i förhållande till Norsk språkråds befogenheter att ge rättskrivnings- och ordförrådsinstruktioner för nynorska och bokmål.

Professorn vid Stockholms universitet, Britt-Louise Gunnarsson, är en banbrytare inom forskning av förhållandet mellan texter och organisationer. Hon undersöker textens betydelse inom en organisation: texterna både ger uttryck för organisationens kultur och värderingar och påverkar dem. Forskningsprojektet *Texter i europeiska skrivsamhällen*, som hon leder, undersöker olika arbetsplatsers, t.ex. bankers, ingenjörsfirmors och historiska institutioners, kommunikation i Sverige, Tyskland och Storbritannien. Jämförelsen ger en god utgångspunkt för att begrunda hur organisationens inre kultur och samtidigt den nationella kulturen kan ta sig uttryck i olika texter. Undersökningen visar också att man inom organisationerna under det senaste decenniet har kommit till insikt om hur viktigt språket är för både organisationens och dess produkters image utåt. Därför är man bl.a. mer uppmärksam på texterna och allt mer villig att lägga resurser på textproduktionen.

Förhållandet mellan texten och verksamheten har också engagerat specialforskaren vid Forskningscentralen för de inhemska språken, Vesa Heikkinen, som i sin artikel presenterar ett myndighets-språksprojekt i vilket man undersökte arbetsprocessen bakom myndighetstexter och tjänstemäns skrivprocess och texter. Resultatet av undersökningen publicerades i boken *Teksti työnä, virka kielenä* (ungefär "Texter som arbete – myndigheternas språk"). Projektets språkvetare samarbetade med samhällsvetare och kul-

turvetare. Heikkinen visar att textproduktionen styr myndigheternas arbete i så hög grad att till och med texternas centrala innehåll är behandling av andra texter och hänvisning till dem. Undersökningen visar att den befintliga administrationen och verksamhetsmodellen upplevs som självklara och naturliga, och textförfattarna varken ifrågasätter eller ger alternativ till dem. Heikkinen diskuterar även hur uppfattningen om vad som är en bra text är bunden till den som bedömer texten och till brukssituationen samt hur språklig medvetenhet främjar kritiskt tänkande och hjälper att se alternativ till de valda formuleringarna.

Matti Saarinen, kommunikationsdirektör på Leonia Bank, gav i föredraget *Företagskommunikation i lust och nöd*, sin pragmatiska syn på klarspråksarbetet. Han anser att effektiv kommunikation är mycket viktig för ett företag, inte minst i ekonomiskt hänseende. Ordsvammel orsakar stora förluster i näringslivet i ett land av Finlands storlek. Med klarspråk kunde man göra avsevärt större inbesparingar än genom att snåla med pennor och radergummin eller permittera den mest låglönade personalen, sade Saarinen.

På de båda klarspråksseminarierna har man reserverat mycket tid för diskussioner. Den här gången fanns ordentligt med tid för diskussion efter varje anförande, och i slutet av seminariet fördes en allmän slutdiskussion då man idéade kring hur det nordiska klarspråks-samarbetet skall skötas i framtiden. Dessutom delades deltagarna upp i mindre arbetsgrupper som förde diskussioner utgående från konkreta klarspråksproblem. Arbetsgrupperna var följande: professor Dag Gundersen inledde diskussionen i en arbetsgrupp med klarspråksarbetet i Norge som tema, den finska språkvårdaren Katariina Iisa ledde den grupp som diskuterade hur en språkvårdare kan förbereda sig för ett klarspråksprojekt, forskarna Salli Kankaanpää och Ulla Tiililä från Forskningscentralen för de inhemska språken diskuterade med deltagarna i en av grupperna förhållandet mellan byråkratspråk och marknadsföringsspråk, och i gruppen som leddes av informatören Urban Wigert från Jordbruksverket i Sverige diskuterade man när fackterminologi är befogad i kundinformation.

Efter seminariet har det hänt mycket. Statskontoret i Sverige har publicerat en utredning om myndighetsspråket och gjort ett klarspråks-

test för skribenter på myndigheter, som består av en serie frågor som hjälper skribenten att lägga märke till viktiga egenskaper hos texten som påverkar klarheten och begripligheten. Också en kommitté för svenska språket har gett ett yttrande, i vilket myndighets-språket både i Sverige och EU har utvärderats. Kommittén har också ställt upp mål för hur myndighetsspråket borde se ut, och ger förslag för hur dessa mål ska uppnås. På Regeringskansliet i Sverige har man en ny språkvårdare, vilket möjliggör en större insats för EU-språkvården. I Norge har den sittande regeringen på sitt regeringsprogram ett projekt, vars huvudtyngdpunkt ligger i att förenkla bolagslagstiftningen, och det norska kulturdepartementet planerar att inrätta en språkkonsulttjänst för att utveckla myndigheternas språk. I Finland kommer riksdagen snart att behandla en ny förvaltningslag, som ska förplikta myndigheterna till en god förvaltning, bland annat genom ett klart, lättförståeligt och sakligt språk.

Vårt några år långa perspektiv på saken visar att något hela tiden händer på klarspråksfronten i Norden. Det är viktigt att informationen löper mellan språkvårdskollegerna. Nya tankar och nya sätt att arbeta inspirerar och ger nya uppslag både till språkvård på de olika arbetsplatserna och till språkpolitiska insatser med vilka vi får beslutsfattarna att bli mer språkmedvetna och se språkbruket som något som är värt att satsa på. Ett bra sätt för alla som arbetar med klarspråk att hålla kontakt med varandra vore en gemensam webbplats, vilket också föreslogs på klarspråksseminariet på Hanaholmen. Vi hoppas att den skapas, och att det nordiska samarbetet fortsätter på klarspråksarbetets område, både på myndigheter och inom näringslivet.

Helsingfors den 13 januari 2003
Aino Piehl och Eivor Sommardahl